

COLUMNA LUI TRAIANU

ISTORIA. — SCIINTE ECONOMICE. — DREPTU. — MEDICINA. — SCIINTE NATURALE. — POESIA. — BIBLIOGRAFIĂ. — LITTERATURA POPORANĂ. — &c.

AVISU FORTE IMPORTANTU.

Toți domni, cari voru bine-voi a ni procura căte dece abonați, fie d'o-dată, fie treptat, voru primi dreptu premiu:

- 1-o. Unu abonamentu gratis;
- 2-o. Intréga colecțiune a „Columnei lui Traianu“ pe anni 1870 — 1871;
- 3-o. Căte unu esemplar din tóte scrierile d-lui B. P. Hăsdeu, indicate pe ultima pagină.

SUMMARIU.

ISTORIA: Radu-vodă Negrul, de B. P. Hăsdeu.

TEATRULU: Conguriunea lui Catilina, dramă de V. Maniu.

SATIRA: Buccuresceni la mésă, de St. Vellescu.

LITTERATURA POPORANĂ: Moșu-Locustă, de P. Ispirescu.

DIVERSE: Despre Constantin Negrucci, de V. Alexandri.

ISTORIA CRITICA A ROMANILORU

IN MUNTEANIA DIN SECOLULU XIV.

(Urmare. Vedî nr. 93—130)

CARTEA I. PAMÉNTULU și POPORULU.

CAPUL I.

TERRITORIULU.

§ 2.

NOMENCLATURA

(Urmare)

Pe lóngă Negrudă cellu fictivu, poetul Romulu allu Terrei-Românci, a mai fostu unu altu Negrudă, personagru fórte realu: tatálul lui Mircea cellu Mare.

Ammestecându-í și turtindu-í la unu locu, annalele nóstre aú produsu o monstruosă enigmă, semi-adéveru, semi-minciună, din cauza cării a fostu peste putința a străbatte pénă astă-dí misteriul primei formațiuni a Statului Bassarabescu.

In secolul XV, din care datéză materialurile cellei maî vechi cronice muntene, cunoscute Ragusanulu Luccari, mitul lui vodă-Negrudă se accăta de Alessandru Bassarabu, adeca își căuta unu refugiu de applicație printre anni 1310 — 1360 (391).

Acestu principe avusesese trei fi: Vladislavu Bassarabu, domnul între 1360 — 1370; Radu Bassarabu, domnul între 1370 — 1380

(392), și Nicolaü Bassarabu, reposatul fără domnia pe la 1366 (393).

Allu douilea dintre acești frați se numia nu numai Radu, ci încă și Negru.

Fragmentulu documentalu, remasul dela dênsul în lipsa unu crisovu întregu, sună așa în traducere din slavonesce:

„Io. Radu Negrul voevodu, din grația lui Dumnezeu domnul tótei țerre ungro-ro-mâne și ducele țerrelor trans-carpatine „Amlașu și Făgărașu“. (394)

In paragrafulu precedinte noi ne încredințărâm degia, că ducatul Amlașului numai sub Vladislavu Bassarabu fusese annessat pe la 1370 cătră Muntenia.

Așa dérō, deși fragmentulu crisovulu lui Radu Negrul nu ni offeră nicu unu datu cronologicu, totuși este evidinte că s'a scrisu după 1370, căci altu-felu n'ară puté figura accolto „ducele Amlașului“.

Maî e de făcutu o observație.

Cuvântul „Negrul“ nu este tradusu în slavonesce, ci se conservă intactu: „Io Radul-Negrul voevoda, bozsiu milostii etc.“.

Acumu o întrebare.

Negrudă fost'a óre unu simplu supra-nume allu acestuui principe?

Maî mulți dintre contemporani seîn apusu și'n resăritu aú purtatu assemeni sobri-cheturi.

Celebrul erou anglesu dintre 1330 — 1376, gróza Franciei pe câmpia dela Poitiers, era disu „Principele Negru“, fiindu că purta o armură de culore închisă (395).

Osmanu, fundatorul monarchiei ottomane între 1290 — 1326, se chiama de cătră Turci Negrul în înțellesu de frumșetă și vigore bărbătescă (396).

(392) Punem aci numai cifre rötunde, fiindu-ca deprințate a cronologiei principale va cere o analisă specială în Cartea II. — Despre fraternitatea lui Vladislavu și Radu veî vedé maî giosu crisovale originale alle marelui Mircea, în cără numesce pe cellu anteu, „unchiu“ și pe cellu allu douilea, „tata“. — Despre filiajuna lui Vladislavu, prin urmare si a lui Radu, din Alessandru Bassarabu, vedî maî susu nota 379.

(393) Inscriptiunea lapidară ap. Sinca, I, 329.

(394) Istoria Terrei-Românci, ed. Ioanidu, II, 2.

(395) Saint-Prospere, Hist. d'Angleterre, Paris, 1838, in-8, p. 200, și portretul pe tabella 18.

(396) Hammer, Histoire de l'empire Ottoman, trad. Helert, Paris, 1835, in-8, t. 1, p. 107: „Ses cheveux, sa barbe et ses sourcils noirs lui avaient fait donner dès sa jeunesse le surnom de Kara, c'est-à-dire le noir. Cette épithète appliquée à une personne est l'éloge le plus significatif qu'on puisse faire de sa beauté. Hafiz exprime, dans un vers qui est devenu célèbre, son admiration pour le teint noir de son favori. Plusieurs princes turcomans sont connus dans l'histoire sous ce surnom; de ce nombré sont : Karasi etc.“ — Amu reproducus passagiu înfregut pentru aceia, cără își închipuesc, că Negru-vlachu ară avé în gura Turcilor ce-va îngiositoru pentru Români, precum credu din pură malitia Engel, Gesch. d. Moldau, 106, și adeptii sei.

Cellu anteu Hohenzollern de pe la 1350 se numia „Comitele Negru“ (397).

Intr'unu actu transilvanu din 1383, între subscrerile maî multoru Român de pe la marginile Munteniei, citim două porocliști Negri, dintre cari unul se numesce chiaru Radu: „ex parte Castri presentibus Walachis infrascriptis, primo Vladimir, Schuba Petril, Schereban, Magnus Neg, Schereb, Rodbanch, Thomas Oldamor, Straw, Niger Banch; ex parte Civitatis Kende Knez, Lud, Dives Neg, Niger Radul etc.“ (398)

Cu tóte astea unu scrutinu maî de aprópe ni arrétă, că Radu-vodă n'a fostu Negru prin supra-nume, ca în casurile de maî susu, căci atunci astu-felu l'ară fi făcutu alți, dérū nu ellu-însuși în propriele selle crisove.

Affară de acesta, décă Negru era unu epitetu, cuvântul lesne s'ară fi tradusu prin Czerni în documentul cellu slavicu (399), éru nu se lăssa neattinsu, precum se cruță numai dóră numile personale.

Să căutâm auri o altă soluție.

In vécul de mișu-locu era unu usu fórte respânditul în totă Europa de a-și schimba, séu cellu puținu a-și modifica numele de'mpreună cu schimbarea séu modificarea condițiuniș sociale; o interesantă datină, alle cării urme se găsescu din anticitatea cea mai depărtată maî la tóte poporele lumii: cu multu înainte de Cristu Persianul Arsica devine pe tronu Artasserse, éru Ebreulu Matania se face Sedekia (400).

La Român acestă allu douilea boteză așa dicendu prin corónă a essitatul în totă vigore pénă'n secolul XVI.

Așa bună-óra cronica Moldovei dice sub anulul 1552: „aú rădicatul Domnul pe Pe-trea stolnicul și i schimbară numele de i

(397) Schäfer, Histoire de Hohenzollern au moyen-âge; Paris, 1859, in-4, p. 250.

(398) Féjer, X, I, 132.

(399) După cumu în crisovul moldovenescu din 1442, Archiva Istorica, I, I, 123, boerul Crâștea Negru este: „Krysti Czornogo“; séu în crisovul munteanu din 1399, Venelin, 19, boierul Gosténii Negru este: „Gostian Czryni“.

(400) Salverte, op. cit., I, 337-341, paragrafulu intitulat: „Le changement de nom, marque d'élévation et d'accroissement d'honneurs“. — Autorulu însu este destul de avutu în esemplu. Astu-felu ellu uîtă cu desevêrsire schimbarea numilor la Papî, despre care vedî la totu passul în Albericus, Chronicu, ed. Leibnitz, Lipsiae, 1698, in-8, bună 61ăt. 2, p. 13: „Benedictus hujus nominis Quintus, qui et Octavianus. — Leo hujus nominis Octavus, qui et Prothus etc.“ Cf. Du Cange, Gloss. med. lat., ed. Carpent., IV, 637, v. nomina mutari.

„dicea Alessandru-vodă, pre carele lău pore-clită Lăpușnénulu“. (401)

Acestu passagiu este cu atâtă mai remarcabilă, cu cătă ellă semnaléză diferența între numele primitivă, numele princiaru și supra-numele individuului.

Nume primitivă : Petre;

Nume princiaru : Alessandru;

Supra-nume : Lăpușnénulu.

Supra-numele nu appare absolutamente nicăriri în actele officiale, fiindu considerat că ce-va mai pe giosu de demnitatea domnescă, pe cându celle-lalte doue numi ne întimpină une-oră întrunite chiaru în documentele celle mai importante, precumă în tratatul Lăpușnénulu cu Polonia citimă : „Ego Petrus Alexander palatinus terrarum Moldaviae“ (402).

In secolul XIV,—ca să revenimă la epoca ce ne preoccupă mai în specia,—vedem tocmai pe contimpurénul, aliatul și ruda lui Radu Negrul, domnul moldovenesc Petru Mușat, întemeiătorul dinastie Bassarabilor pe tronul dela Sucéva, punându pe monetele selle : Simon Petrus (403).

Éccé în ce simțu trebuă să se esplice și duplul nume : Radu-Negrul.

Negru a ocupat totu-d'a-una unul din locurile celle mai favorite în calendarul onomasticu naționalu nu numai allă Muntinilor, ci și allă Românilor în genere.

Degă pe la începutul secolului XI, între anni 1000-1030, noă aflămă în Maramurășu pe unu nobilu Negrilă, străbunul familiie Tomaiaga, essintate acollo pénă 'n diua de astă-dă (404).

La 1359 regele maghiarul Ludovicu face o

(401) *Letopis.*, I, 176.—Cf. totu așa despre Tomșa, numită Stefanu după ureare pe tronu, *Gratiani, De Ioanne Heraclide Despota*, Varsaviæ, 1759, in-16, p. 44 : „Tomsam, quem Stephanum grato genti nomine appellaverunt etc.“.

(402) *Dogiel*, I, 618.

(403) *Ouvaroff, Recherches sur les antiquités de la Russie méridionale et des côtes de la Mer Noire*; Paris, 1860, in-f., p. 155, 157, tabella nr. 1, 2, 3. — Acăstă carte, pe care nă-o comunică d. A. Odobescu, coprindă séu indică o mulțime de monumente forte prețiose pentru istoria română, dără năbușite tōte de nesce errori piramidele de către ori autorul voiesc a commenta. Așa între celle-lalte moneta domnului moldovenesc Istrat Dabigia dintre 1662-1666, despre care vezi *Letopisete*, II, 5, d. Uvarovu, p. 158, o atribue lui Stefanu cellă Mare, din care face două Stefanu, și așa mai încoloc !

(404) *Simonchich, Noctium Marmaticarum vigiliae*, MS. 274 quart. lat. în Biblioteca Muzeului din Pesta, p. 19: „Hujus Urcund filii Nagrile et Radomer dicuntur esse progenitores familie Tomay-agă, Nobilis Valachi in Borsa. In eundem probam authenticam adducimus protocolarem Comitatus Marmaros extractum, qui sic est : Familiae Thomay-agă successores producunt anno 1763 coram legitimatorio Comitatus foro Nobilitatis recognitionem Kenderes de Malomvize Comitis Comitatus ejusdem de anno 1445, in qua Petrus, Mandra, Han, Koszta, Sandrinus, Nicolaus Pap et Nicola de Viso specificatur, quod ipsorum primis parentibus Nagrile et Radomer vocatis collatio adhuc a S. Stephano facta sit, pro fidelibus servitiis, in Kenezatu de Viso“. — Acăstă prețiosissimă indicație despre kinezaturile române din secolul XI a remasă pénă aci cu totul necunoscută istoricilor nostri de peste Carpați.

donație territorială în Temeșiana mai multor Români, dintre cari unul se chiamă Negre (405).

Totu așa se chiama și unul dintre boerii moldovenesci a lui Alessandru celu Bun (406).

La 1458 mare-vornicu allă Munteniei era Stanu fiul lui Negre (407), eră mare-spătaru în 1476 Manea Negrul (408).

Fără a mai spori de prisosu numărul esemplelor, vom constata numai mulțimea localităților Negresci și Negrilesci, provenite din numele personalu bărbătescu Negru, Negre, Negrilă, și împrăștiate în tōte provinciele Daciei, ca și localitățile Cernesci și Cernătesci, derivate din forma slavică a acelui-ași nume : Cernat și Cerne (409).

Precum Radu slavonesce séu Bucuru românesce corespunde cu numele creștinu Ilariu, totu așa Negru românesce séu Cernat slavonesce nu este éroș decătu numele creștinu Mauriciu.

Radu-Negrul se traduce puru și simplu prin *Hilarius-Mauricius*. : nu'i nemicu estraordinar, nemicu insolit, nemicu ca la noă la nemini.

Inainte de a fi agăunsu la domnia, se numia Negru; corona lămaî înzestrată cu Radu; astă-feliu a esită Radu-Negră.

Cumă că numele-i princiaru a fostu Radu, eră nu Negru, dovădă este că fiu și nepoții se, cari illu menționeză numai ca pe Domnū, illu numescu în crisoile loru totu-d'a-una „Radu-voevodu“, și d'abia peste două secoli mai încocé, pe la 1570, ellu appare d'o-dată ca Negru-voevodu, precumă ne vomă încredința mai la valle.

După cumă aă fostu rare casurile, cându Lăpușnénulu și primul Mușat întribuinau întrăga formulă Petru-Alessandru și Simonu-Petru în locu de numile loru curată principe Alessandru și Petru, totu astă-feliu cată să fi fostu puține occasiunile, în cari tatălui marelui Mircea să fi înșirat ambele selle numi Radu-Negrul, ci în generalitatea acelor ellu se mulțumia cu numele și esclusivamente domnescu de Radu și, tocmai din cauza acestei esceptionalități, cu atâtă mai mare a fostu surprinderea annalistilor români posteriori, cându li s'a înțemplată a găssi pe neașteptate o diplomă cu „Radu-Negrul-voevodu“.

In secolul XV, între 1450-1500, memoria annilor 1370-1380 fiindu încă de totu

(405) *Féjer*, IX, 3, 1 : „Ludovicus Rex Hungariae Karapath Stanislai, Negre Wlanyk, Nicolai et Ladislai, filiorum Ladislai, filii Zovna, Olachorum etc.“.

(406) Actu din 1420 în *Venelin*, 62.—Cf. *Alexandri, Dumbrava roșă*, Iași, 1872, in-8, p. 44.

(407) *Venelin*, 92.

(408) *Ibid.*, 118.

(409) *Frundescu, Diet. top.*, 106, §12—13. — *Treuenfeld, Lex. geogr. Siebenb.*, III, 173, etc.

próspetă, cronicarii munteni de atunci, despre cari Ragusanul Luccari ni dă unu specime, nu puteau confunda o epocă atâtă de apropiată cu vagul mitu anticu despre vodă-Negrul cellă din Făgărașu, și de aceea ei illu împingeau ce-va mai departe pénă 'n dilele lui Alessandru Bassarabu.

In secolul XVI, între 1550-1600, tim-pul stergendu din ce în ce mai multă suvenirea periodului immediat ante-miricanu, rollul de fundator fabulosu allă Statulu Munteanu a putut trece cu 'necelul dela Alessandru Bassarabu cătră fiu-seu Radu, și a trecutu cu atâtă mai naturalmente, cu cătă acestu din urmă pe lóngă celle-lalte se mai numia și Negru.

In secolul XVII nemini nu se mai îndouă cătu-și de puținu despre minunata *descălcare a lui Radu-vodă Negrul din Făgărașu*!

In secolul XVIII, mai allesu în urma cronicelor lui Greceniu, nicăi o sufflare omenescă nu mai cudea să rădice o umbră cătu de supțire de bănuélă contra unei venerabile superstiționu istorice, devenite de două sute de ani ca o specie de cult religiosu, fiindu-ca unu assemenea liberu-cugetătoru s'ară fi espusu a gusta pușcăria séu cellă puținu o casă de nebună, precumă totu pe atunci chiaru în luminata Franciă beciurile dela Bastillia pedepsiau pe nemuritorul Fréret pentru că îndrăsnise a demonstra germanismul Francilor (410).

In secolul XIX înse sciința istorică spulberă fără milă și fără frică oră-ce nu este istoria.

Să analisăm dérō pe scurtu tōte spusele cronicelor muntene despre *descălcătorul Radu-Negrul*.

(Va urma.)

HASDEU.

(410) *Bouillet*, v. Fréret : „Ayant dans un Discours sur l'origine des Français, qui fut prononcé à l'Académie en séance publique, émis sur cette question toute historique une opinion qui déplut au pouvoir, il fut mis pour quelque temps à la Bastille. Il renonça dès lors à ses recherches sur l'histoire nationale, et ne s'occupa plus que de l'antiquité“.

CONGIURATIUNEA

LUI

CATILINA

Dramă istorică in 5 acte.

(Urmare. Vedă nr. 130.)

ACTULU I.

SCENA VIII.

(Nópte)

PRECEDINȚI, CATILINA, C. FULVIU, SAL. ROȘCIU și CETEGU.

CATILINA (pusu in doliu, față palidă, părul în desordine, intrându prin ușa secretă occupă tribuna, radicată în fundul scenei. C. Fulviu, Sallustiu Ro-

sciu, Cethegu, intră prin ușa din drepta; toți cei presință se așează în apropierea tribunei, făcându-unii semi-cercu; tacere profundă) — Cetățenii, patricii, nobili și ai Romei!... Amicul, fratele vostru Sergiu Catilina, vă salută!... (după o pauză) Presința voastră la această solemnă reunire îmi spune, că toți voi suferiți impreună cu mine de umiliațiunea și decadința poporului roman, dictatorul de legi!... Îmi spune, că voi toți cunoșteți sacrul scop, motivul intrunirii noastre de față!... Discordia, inacțiunea, timiditatea, mollecțiunea nostră din trecut, a incuragiătă despoarea, sugrumarea intregului popor, măriindu desastrele și plagele lui!... Ceia-ce i-a mai remasă, este umbra palidă, gmetul muribundului incatenat!... Roma neperitore, domnitorea lumii, să appună sub ochii nostri!...?

Toți. Nu!... Ea nu va peri!

CATILINA. Implora-vomă noi clemența detractorilor scelerăti?... Nu!... căci ară fi o profanăriune!... Nu! căci geniul marilor nostri străbuni plană asupra nostră!... Dei immortal! întrebăți pe cei săptăne tirani, plutocrați, cămătarii, ce a devenit gloria și mărirea Urbi Semperne?... Intrebăți pe usurpatorul suveranității romane, pe Plebeul dela Arpini, unde sunt avuțile sacrului vostru templu... tesaurele poporului roman!... Intrebăți pe sprijurul Consul, advocatul plutocrației de adă, suffletul și ânima oligarchiei usurpatore, ce s'a allesă de așeazămintele marilor Scipion, de legile Gracchilor, de instituțiunile lui Cinna, de immunitățile lui Mariu, de reformele lui Sulla? Roma voastră, umilită, gefuită, prosternată, are astăzi numai împilați și împilători, proletari și plutocrați!... Poporul vostru, Dei nemuritor! sufferindu în cumplită miseriă, luptându cu fomea, a devenit sclavul detactorilor sacrilegi!... Noi giurăm că vomă salva Roma, vomă salva poporul! (după o pauză). Ară fi o crimă de lemnășitatea poporului să desperăm de viitorul Romei, de triumful sacrei noastre cause! Desperațiunea este semnul morții, dărui poporului roman, deși ingenuchiat, woesce a trăi... ellu are elementul celu puternic de viuță! (pauză)... Suntem în agiunul Comișilor. Scopul nostru este sacru, causa nostră e cauza Romei, trebuie să luăm firma decisiune a salve situatiunea cu prețul viuței noastre, a învinge său a muri!... Amicii nostri sunt numerosi, influenți, populari, puternici; prin energicul lor concursu noi vomă smulge sceptrul suveranității din mâinile Plebeului profanator!...

Toți. Vomă triumfa, său vomă muri!...

CATILINA. Voî scîti pré-bine, amicii mei, că nu noi am declarat resbellul patricid, nu noi am provocat lupta fratricidă!... Prin datoria conservațiunii, avem sacrulă dreptă allu apărări! Nesațiu despoitorilor, protegiați de bastardul din Arpini, nă-a răpit totul. Cămătarii impudici, ne înfrângă, tiranii detactori, ne gonesc din căminul nostru! După ce nă-a luat prin fraudă toate averile, ei să-a propusă a inferra bunul nostru nume, și noi cari suferim cumplită, împărtășim speranțele, reprezentăm suvenirile și aspirațiunile intregului popor, să stăm pasiv, să privim cu indifferență la toate fără-de-legile, crudimile și usurpațiunile tiranilor?...

Toți. Nu!... nu!... Ei său noi!...

CATILINA. Ei său pusă mai pe susă de legi, eră noi... noi suntem puși affară din legi!... Ecce situațiunea!... Despoarea, licență, prevaricăriunea, risipa, lussul, corrupția, falsificarea legilor, dăluțiunea premiată, assassinatul nepunitu dărui recompenzat, sunt virtuțile puternicilor dilei!... Provinciele Italiei ni presință unu vastu desertu; co-

loniele lui Sulla distrusse; veterani se spări; păstorii muntelor Apenini, despoiați de turmele lor, aducă terrorea și miseria în anima Romei! Ni s'a refusat scutul legilor vechi, rădicându-ni-se dreptul și rescumpără cu banii libertatea amenințată! Calamitățile publice, mărite prin noile dări insupportabile, impuse clasei misere, mărite prin refuzul bogătorilor cămătarii de ași primi plata datoriei în monetă de aramă pusă în circulațiune, au altinsu culmea miseriei nostră! și noi să ne resemnăm? Nu, nu, amicii mei! Noi trebuie să ne rădicăm la înălțimea missiunii, ce ni se impune prin gravitatea calamităților generale!... Trebuie să dămă viuță poporului restigărit, punându mórtea sub picioarele lui!...

Toți. Îi vomă da viuță, său vomă peri cu ellu și cu călării lui!

CATILINA. Rădicați-vă, strănepoti glorioși ai neperitorilor eroi, ca unu singur omă înarmați vigurosele vostre brațe ca să spelăm cu sângele nostru și allu tiranilor rușinea, umiliațiunea Romei!... Prețul nostru va fi gloria, nemurirea și avuția!...

Toți. Mórte tiranilor!!

CATILINA. (scotându de sub togă Aquila Romana). Să giurăm pe acestu vultur, simbolul măririi Romei, care a condus pe Scipion, Gracchi, Mariu și Sulla în atătea resboie la triumf de eternă memoria! Să giurăm, că vomă luptă cu eroismul marilor străbuni!

Toți. Giurăm!

CATILINA. Africa, Italia, Volaterra, coloniele lui Sulla, poporul Romei va fi cu noi!... La unu semnă allu nostru toți voră sta în arme, gata la luptă pe viuță și mórte!... Ora resbunării a sunat!... Semnalul se va da din casa mea palatină!...

CETHEG. Triumful nostru va perpetua memoria marelu Catilina!

CATILINA. Secretele noastre, amicii mei, remână cu vestimentele ce le depunem... Nu uitați, că unu singur cuvântu ară puté nemici tótă opera nostră de pénă acum.

FULVIU. Secretul nostru va peri cu noi!...

CATILINA. Si acum... să sigillăm pactul nostru!... (scote unu pumnal dela brău și și atinge cu ellu vena dela brațul stâng, sprinindu într-unu vassu de argint ce stă pe măsă cete-va picăture de sânge, apoii illu dă mai departe). Veți urma esemplul meu.... Propriul nostru sânge să ni fie simbolul înfrâțirii și a legăturei!... Prin gustarea lui ne unim în agiunul mărețului actu într-o singură familie, a cării viuță e consacrată poporului roman!... (dă vassul lui Manliu Corneliu) Manliu Cornelie, Lentule, Salust, turnați și voi în acestu vassu sacru cete-va picăture din sângele nemuritorilor străbuni!...

CORNELIU (luându vassul și imitându esemplul lui Catilina, illu dă lui Lentulu, dela acesta trece la Sallust, și înnapoindu-se lui Manliu, illu dă lui Publiu Sulla) Este rōndul vostru!...

CATILINA (lu Sulla) Turnați!... turnați și voi din sângele marelui Sulla!...

SULLA (illu dă lui Antoniu, Lecca, Cetheg și Fulviu). Dați-vă toți tributul!...

CATILINA (reprimindu vassul din mâinile lui Sulla) Puternice Gioue! Deule Marte!... Si voi toți, Dei nemuritori!... Dei părintilor nostri, în alle căror mână sunt depuse destinele Romei! Primiți implorațiunea nostră și dați-ni divina benedictiune!... Conduceti-ne la o victoriă gloriosă!... Decideți, Dei puternici, mórtea împilătorilor Romei!... (o pauză) Eră voi, Furie ne'ndurate alle Infernului, fiți martore giurământului nostru, pentru ca să pedepsiți pe trădă-

torii sacrei cause! (gustându din vassu, illu dă la cei-l-alti).

FINELE ACTULUI I.

(Va urma)

V. MANIU.

BUCCURESCENII LA MESSA.

(Fine. Vedî nr. 30)

V.

AD VOCATUL U.

Biblia ni spune, că Isavu și-a vîndutu dreptul de moștenire pentru unu blidu de linte.

Omulu, intru cătă privesce poftele stomacului, nă luat o mare prefacere în secolul allu 19-lea.

Stomacul, astăzi ca totu-d'a-una, urmăza a face tóte rellele. După ce a prânzit cine-va bine, doresce une-oră o licore dulce, unu divanu mólle și elasticu, său o grădină frumosă, ori o trăsură care să-lu legene cu voluptate; și astă-felu poftele se schimbă în dorințe, dorințele în passiuni, și din passiuni în passiuni strănepotul lui Isavu începe a visa unu ministeriu: unică poziție socială, care pote satisface totu felul de poftă.

Stomacul, amă puté dărui dice că este demonul corumpătoru allu virtuților umane.

Nicu s'a intorsu din Parisu doctoru în dreptu, și de aci inainte, cu cătă prânzurile sălle luană ore-care prefacere în bine, cu atâtă moralul său părea că urmăza o progressiune inversă.

Dintre tóte varietățile de ederă, varietatea de advocată este acela, care se accață mai curându și se rădică mai susă pe haraci sociali.

Fortuna incepându a-i surride, advocatul nostru în puținu timpă agăunse a da messe mari, din cari ne vomă mărgini a descri aci numai una singură.

Patru-deci de invitați; sămpania spumegă; Nicu rădică paharul și, Amfitrionu fericită, pronunță următorul speech:

— Cetățen! Sună pré-ferice că mă afflu în mișu-locul vostru; și cu atâtă mai ferice, cu cătă intrunirea nostră imă dă plăcuta occasiune d'a vă repeta credințele melle în cestiunea cea mare, în cestiunea cea națională, în cestiunea de viuță și mórte, în cestiunea allegorilor, ce se voră face mărne....“

Aceste cuvinte produseră o sensație generală.

— Maiți dintre amicii mei politici mău indemnată să primescă mandatul de deputat, cu care ară voi să mă onoreze. Ei bine, domnilor! sunt momente mari în viuță poporelor, cari nu permittu unu adevărată cetățenă și unu adevărată Română d'a se înălțura dela o assemenea sarcină.... ce dicu sarcină? datoria! și datoria sacră!

— Da! da! aşa este! repetă în coru comesenii.

— Pentru acea, amicii mei, profită și de acăstă occasiune spre a vă repeta credințele melle politice, credințe ce voră ramane nestrămutate...!

Voiți a-mă face onorea de a-mă da voturile văstre? Elle nu vor fi perdute, căci leau solemnul angajament d'a appăra constituțiunea țărării, libertatea pressei, inviolabilitatea domiciliului, stricta controlare a denarului public, în fine mă voiu să respund cu demnitate la increderea concetățenilor mei!

— Vivat! vivat! strigă comisarii, rădăcându-paharele.

— Să trăească deputatul nostru! esclamă măscătă pene la lacrime un burges din colțul mesei.

— Iată bărbatul ce trebuie să allegem! — adaugă un entuziasmat, gîune, intelligent, ardint și onest încă. — Numai ell va sci să ne reprezinte și să susțină drepturile noastre!

Și prânzul se încheia pe tonul acesta, cu îmbrățișările celor mai cordiale.

Peste cîteva zile Nicu spulberă de pe tribună actele ministerului.

Fulgerătoarele sălile discursuri illu aruncă de pe tribuna Camerei pe fotoliul de ministru.

Unul dintre defectele cronicarului este indiscrețiunea: să petrundem derul unu moment în cabinetul Escellenței Selle.

Ministrul stă intins pe o canapea, netedindu-să a-lene unghiele, pentru a se conforma usurilor tradiționale ale înalților demnitări ai Statului.

— Ce este, domnule-e-e...?

Escellența Sea nu putea să nemerescă numele directorului său, deși îi fusese amic de collegiu.

— Vă adduc lucrările acestea, ca să bine-voiți ale sub-scri.

— Ah! da... pré bine... să vedem.

— Să vă citescu?...

— Nu, nu, spune'mi coprinsul său.

— Aceasta este ordonanța assupra pressei.

— Bine.

— Referatul pentru concessiunea furniturilor... .

— Bine, bine, — sci.

— Destituirea domnului Onorii și înlocuirea acestuia prin domnul Chilipircescu.

— Sci, sci; o secatură, derul mi-a fostu recommandat de... Ce mai este?

— Ordonația pentru mărginirea întrunirilor publice, darea în giudecată a țerranilor din comună....

— Bine, bine.

— Referat la Consiliu pentru închiderea tractatului de estradă... .

— Cum, domnule? acum imi adduci acăstă importantă lucrare? Ti-ară fostu recommandat de cinci-spre-dece zile!

— Înse, domnul ministru....

— Te poftescu, domnule, ca pe viitor să fi mai scrupulosu pentru recommandările ce-ți fac... Ce altu?

— Ordin circular către prefecti în privința taxei communale de leu....

— Bine, bine.

Și Escellența Sea, urându angajamentele solemnne, sub-scrise totaceste cu o adâncă convinere și cu o mare liniște de conștiință.

Oh Isavu! Isavu! cugetat-ai tu la esemplul, ce vei lăssa posterității, vindându-te pentru unu blidu de linte?...

V.

PIARISTII

Intr-o mică odăță, cu păreții goi și în care abia petrundeau lumina diller, erau în locu de mobile figura unu vechiu fotoliu, o măssă de lemn alb și trei scaune schiopă, patru amici tineau conștientarea următoră:

— Nu, nu; eu dică că, după admirabilul teu articol, ministerul trebuie să cașă.

— Ei troncă, aș vorbi de te-ai prăpădit! Ați hotărât să trămiți la Balamucu pe bătrânu Tache.

— Cum? cum, mă rog?... esclamă Tache camu attinsu.

— Negreșită, o să te facă să cred că ești unu Emile de Girardin.

— Ei, și adeca de ce nu, mă rog? Déră sci d-tea că am fost reprobusu în pressa străină?

— Ia slabescem, nenișorule! Te-ai apucat să vindă castraveți la grădinăru.

— Ei bine nu, domnule! eu susțină — și 'm pare reu că mă silesci să calcu peste modestia mea — eu susțină că peste puținu vei vedea rezultatele articolilor mei....

— Da, cunoscă de mai nainte aceste rezultate: redactorul la pușcăria.

— Domnul trebuie să aibă vr'unu interesu ca să vorbescă astu-feliu....

— Ah!... sci că te-ai trecut cu gluma?... Încă unu cuvântu ca acesta, și te arruncă peste ferestră!

— Țingăule, te poftescu să-ți măsoarı vorbele!

— Arnăutule! să nu mai dici unu cuvântu, că-ți sdrobescu capul de păreță!

Și negreșită că s'ară fi întimplatu unu caragiu teribilu între acești corifei ai opiniei publice, să nu fi intrat Grigoriță cu o depeșă în mână.

— Ei, o veste mare! La 6 ore Iancu sosesc din Craiova și va prânzi cu noi la Hugues.

— Ce dice! — Ce spune! — Cum? — Ce felu! — Repetării gîrnaliștii.

— Citișă...

Și Grigoriță arruncă depeșă pe măssă.

— Ce dracu! Iea séma c'ăl arruncat-o în bere!

— În bere, în vinu... lăssați vorba, citișă depeșă!

Și Tache citi cu glasu tare:

„Annunță amicilor politici, 6 ore voi fi București, să vă găsescu installații Hugues. IANCU.”

— Vivat! vivat! strigă cu toții.

— Câte ore sunt, tata Burtescule?

— Cinci.

— La Hugues!... La Hugues!

In cabinetul particolaru dela Hugues șampa-

nia spumega în pahare, cându ușa se deschise și eroul intră.

— Bravo!... Ura!... Să trăească Iancu!

— Mes amis, mes chers amis, iată-mă în fine în brațele văstre...

Și cu toții radică unu toastu de buna-venire. Trecem preste prânzul și calitatea șampanie.

Ora retragerii sună, și cu ea sosi și cartulu de oră allu lui Rabelais: nota prânzului fu depusă pe măssă.

— Dă-o lui Iancu; dise Grigoriță.

— Ce felu? întrebă Iancu, deschidându-nescă ochii mari.

— Negreșită; nu ne-ai invită tu prin depeșă?

— Bravo! sci că ești nostimă! Eu comptam pe voi...

— Să vedem, pote tata Burtescu va fi avându-ce-va paralle.

— Ei! aici nu e vorba de ce-va paralle... e vorba de 452 lei.

— Da de unde sci? Lasă să-lu deșteptu.

— Ei, tată Burtescu! Ia scolă!

— Ce e, frate?... Ce s'a întemplat?

— 452 lei; ia veți, n'ăi ce-va paralle?

— Na, tineți și lăssați-mă să dormă.

În pungă era numai două icosari și cinci sfanți.

— Ei? ce ne facemă?

— Déră voi? dise Iancu, adresându-se cătră cei-l-alti.

— Nemici! tufă în pungă, tufă în busunară!

Nemilostivul garçon, care pene atunci să ținu nemăscătă lóngă ușă, ca statua Commandorului, înaintă spre Iancu și dise:

— Déră mă rogă, coconașule, cine platescă?...

Cine? Iată unu punctu de interrogație, la care incă se așteptă respunsu.

VI.

MESERIASUL

Soro, gata e măssă?

— Da, neică.

— Chiama copii și călfele.

Trei copii și patru călfă se așează în pregătul unei messe, pe care Maria pusse o strachină cu fasole.

— Amă să vă spună una bună.

— Ce e? ce e?... repetării toții cei-l-alti.

— Septembăna acăsta, slava Domnului, ni-a mersu bine, și poi-măne vomu merge la Găfăeru să măncăm miellu frigă pe érbă verde.

— Ce fericire! strigă copiii, bătându din palme.

— Să trăești, gălăpăne! diseră călfele, intrecându-se a goli strachina cu fasole, pentru a se pune mai curându la lucru.

VII.

INTRO MAHALA

Mamă! mă-e fome.

— Si n'amă nicămaru o buccătică de pâine.

— Déră tata n'o să mai vină?

— Da, o să vină; îngăna sermana văduvă, înecată în lacrime.

CONCLUSIUNE.

Și aceste scene se reproduc regulat în toate dilele pe teatrul celu nesuvenționat allu viuetei bucurescene.

St. VELDESCU.

MOȘU - LÖCUSTĂ

LEGENDA POPORANA.

A fostu o dată unu unchișu. Ellu se chiama Löcusta. Din pricina lui se făcuse vestită satulă în care ședea: sfără se dăduse în țerră că Moșu-Löcusta ghicesce mai bine decătu o vrăgitore. Ellu nu punea ólla gólă la focu, nuellușe de alunu nișă se pomenia pe la dênsulă, ellu nu ceteră pe stelle și nu scotea pe draculă din apă ca să'lă intrebe căte ceva, Moșu-Löcusta nu și vînduse sufletulă satanei, nișă nu și băttea capulă cu sciință, și totuși aglunse să se vorbescă de numele lui peste noue mări și peste noue țerre, căci era dibacișu să ghicescă și să facă pe ómeni mai adesea să și găsescă lucrurile ce perdeau.

Rare-ori putea cine-va să vădă pe Moșu-Löcusta amblându-dioa prin satu. Nóptea deși ambla pénēn revîrsată de dor, dără se feră să nu fie vădută, nișă simțită de ómeni. Și déca venia nescine la dênsulă des-de-demânătă să'lă intrebe de căte ce-va, trebuia să mai ascepte puținu, fiindu-ca Moșu-Löcusta era obicinuită a se sculla tardiu.

* * *

— Moșu-Löcusta, astă nópte mi-a perită văcășiora din coșară. Dumnăta scii că astă ni este totă avuția. Ță caută în cărticica dumitale de vedă: nu spune ce-va de dênsa?

— Vino măine de demânătă, — îi respunde Moșu-Löcusta, — și dacă voiu afia ce-va bunu îți voi spune. Totuși fi pe pace, vaca tea nu pote să fiă perdetă.

A doua di bătă văduvă, căci văduvă era care venise la Moșu-Löcusta să'lă róge a'ighi despre vaccă, adducea ghicitorulu ce putea și ea după sufletul ei: căte-va oue, vr'unu puiu séu nițelu malaiu, mulțumindu' din totă anima, și spunendu că nu scie cumu s'a intorsu vacca, căci demânătă a găsit'o în coșară.

* * *

— O parechiadă bouleni amu avută și eu, Moșu-Löcusta, păccatele melle, și nu sciu cine mi-a furată eri cându eramă la plugu. Fă bine, moșicule, te rogă, și cată în cărticica dumitale de'mi spune unde să fie ei?

— Ce smintită ești tu, mă! Déră de lóngă tine cumu se pote să ti-i fure?

— Apoi de, Moșu-Löcusta, mă dasemă nițelu la umbră, săraculă de mine; cându m'amă deștep-

tată, ță boi de unde nu e, amă remasă cu caroulă în drumu!

— Așa ță se cade; cându se duce cine-va la muncă, nu se culcă, că nótpea este destullu de mare, mărire Domnului. Déră ță stă, ține-tă firea, nu te perde; addu șece bană și mă facă eū luntre și punte ca să nu'ți perdi vitele. Cartea mă spune că trebuie să fie închisă în oborulă satului C...: aū făcută o mare stricăciune prin holde. Déca te vei duce tu, nu scapă nișă cu cămașa de pe tine.

Nu appunea sórele, și bietulă omu avea boi în bătătură.

* * *

Moșu-Löcusta se deprinsese din copilăria a sta deșteptă, pe cându cei-l'altri dormiau. Era unu șmecheru de nu'ī dai de căpătei: cunoscă pe ómeni bună de măna numă după ochi, și 'și al-legea tovaresi pe sprêncenă. Ei aflarea unu feliu noă de negoțu. Ecce de ce putea să ghicescă. Soții lui puneau măna pe căte ce-va, illu ascundeau și insciințau îndată și pe Moșu-Löcusta. Ellu, bunu de gură și palavragi de frunte, putea spune păgubașilor unde se află lucrulă perdetă... pentru unu daru de nemici. Așa dără omulă nu rămănea păgubașu de căea-ce perdea, éru tovărășia era în căstigă, fiindu că nu băgase nișă unu capitalu în marfa.

Dără déca se intempla ca vre-unu intăstatu să nu voiască a face aliș-verișu la prăvălia, apoi lucrulă cellu perdetă se schimba pe bană tocmai pe unde cu gândulă n'a gândi, și acesta era totu în folosulă tovărășiei.

* * *

Trei trămișă domnesci se arăta la casa lui Moșu-Löcusta intr'una din dile.

— Moșule, vestea despre numele teu a aglunșu pénē la Vodă. Măria-Sea ne-a trămisă să te adducemă la Curte, ca să ghicescă cine să'ī fi furată pătră cea mare de smarandă din corona domnescă.

— Déră bine, frațiloră, Vodă n'are destui cititoră de stelle, cară să'ī ghicescă? Tocmai unu bietu unchișu ca mine găsi să'ī facă astă trébă, eū care imi ținu dilele de adă pénē măne? Cumu o să ghicescă eū unu lucru aşa de mare?

Moșu-Löcusta se mai codi, mai șovăi, se mai sucă, se mai întorse; dără îi peri pofta de scăpare, vădendu că ómeni stăpănișu nu glumescă cându sunt trămișă spre slusbă. Illu rădicără cu nepusă în măsă și illu dusă la curtea domnescă.

* * *

— Moșule, — îi dise Vodă, — mi-a perită pătră nestimată ce impodobia corona mea. Totă lumea dice că ești unu ghicitoru bună. Ță caută și spune'mi, unde așă pută să găsescă gluvaerulă furată.

— Mare lucru ceră dela mine, Măria Tea. N'amă ghicită de cându sum aşă lucru scumpă. Cărticica

mea imi spune numă despre lucruri mică la preț, Măria-Tea aî nemeri-o mai bine, déca te vei duce la nescăi-va zodiaș séu vre-o vrăgitore.

— De adă in trei dile ceră să afli unde se va fi găsindu pătră mea cea nestimată, căci daca nu, unde 'tă stău picioarele, îtă va sta și capulă. Aci la curtea mea s'a gătită pentru tine o cămară, unde vei ave totu ce'ți va trebui.

* * *

Tristă și pe gânduri, intrase la grige moșulă. Își frâmenta mintea, și nu scie cumu să facă să scape de beléoa asta. De o dată intră la dênsulă unu slugitoru domnescu, care 'i adducea de alle măncarii. Moșulă ținteză ochi assupra lui, și după ce cumpăni din ochi cătu u plătesce pellea, măsurându'lă de susu pénē glosă, dice : unulă.

Assemenea făcu și cu celu ce 'i adduse cina, dicându : duo.

Moșulă se rugă la toti sfintii și se fagăduia a li aprinde luminări și a da acatiste, de'lă voru scăpa din astă nevoie.

A doua-di cându u adduse prânzulă, făcu ca și la cei-l'altri, dicându : trei.

La cină nu zăbovi și dise : patru.

* * *

Slugitoru domnesci ținură séra sfată.

— Ce vomu face noi, — dise unulă, — déca moșulă nă va da pe măna lui Vodă? Avemă să putredimă in ocnă, și incă de vomu scăpa numă cu asta!

— Eū nu mai cutedu să'ī ducă de măncare, — dise altulă. Are nescă ochi ca de dracă : se uită la omu par' că vrea să'lă cumpăre. Nu e lucru curată cu moșulă astă! Mie mi se pare că are pe spiridușu.

— Că bine spui tu, mă! — dise altulă. Se uită la omu par' că aru vrea să'lă sörbă. Eū cumu amă intrată și mi-amă arruncată ochi la dênsulă, amă incremenită in locu. Apoi cându amă vădută că m'a cunoscută a fi și eū amestecată in furtulă a-cestă și că mă pune la numără, par' că m'a bătută Dumnezeu.

— Apoi glasulă lui, — dise unu allu patrulea, — te bagă in grozile morții. Ecce eū cându amă audită că mă pune la numără, după ce m'a descoperită că și eū facă parte din cétă, p'aci-paci eramă să cađu glosă. Tremuramă ca varga.

— Déca este așa, — dise altulă, — să mergemă la dênsulă, mă, și să'ī mărturisimă totu adevărulă....

— Ba incă, — mai dise unulă, — să ne și rugămă de ellu să ne scape de bellea.

— Mustrarea de cugetă și faima cea mare a moșului îi făcă să'ī péră cumpătelul. Frica de a fi descoperită și gândulă de ce aū să pătimescă in urmă, îi adduse la hotărirea de a se mărturisi.

* * *

A treia di moșulă vădu că intră la dênsulă sépta

slugitorî domnesci. Ellă, credînd că i adducă vr'o poruncă domnescă, î se făcuse anima cătă ună purice. Când ce să vezi dumneata? unii și aședați măsă pentru prânz, eră alții și dară în genuchi.

— Eră-ne, moșicule! Păccatele ne-așă impinsu de amă săvârșită o așă faptă necuviinciosă. Noi amă furată pătră nestimată. Suntemu săpte înșă, căci scimă de densa. Ti-amă addus' o dumitale. Fă cumă vei sci, număscapă-ne, rugămu-te, de urgia lui Vodă. Camă ai venită aici, noi amă simțită că o să ne ghicescă, și dăia amă apucătă înainte de amă venită să ne mărturisimă la dumneata.

— Vedeamă eu, — disse moșulă, — că voi sunteți băteți de trăbă. N'amă voită să vă pirescă la Vodă, căci vă acceptamă să mă aduceți. Déră frumosă pătră, mă! ată sciuță voi, pișicherilor, pe ce să punetă mâna!

* * *

Pe vremea acela domnele erau de față demănătă când se da de măncare passerilor din curte; la cuhnia nu se făcea nemică fără scirea domnei; domna sta la lucru cu fetele din casă.

Curtea din 'apoia lui Vodă gema de păsări de casă. Moșulă porunci slugitorilor să allégă curcanulă celălău mai mare și mai însemnată și să-i vire pătră pe gâtă.

Slugitorii făcură întocmai precumă li disseseră unchilașulă, și veniră de lău înscințără de tōte semnele curcanului.

* * *

Spre séră Moș-Lăcăstă fu addusă înaintea lui Vodă.

— Ei, moșule, astăzi sunt trei dile implinite. Ia spune-mă descoperirile tale.

— Amă citită cărticica, Măria Tea, din scortă pene în scortă. N'amă găsită înse intr'ensă nemică, care să-mă descopere unu furtișagă așă de mare.

— Hoția este totu hoță, — iu disse Voda: ori feră cine-va unu oă, ori fură unu boă.

— Cu tōte astea, după chitirile ce amă făcută între deosebitele furtișaguri, împregurări și locuri de ascunsu, daă cu socotă că pătră Măriei Telle trebuie să se affle intr'unu locă caldă. Acelă locă caldă pare a fi accoperită cu fulgi și a se muta din locă în locă, de unde înțellegă că trebuie să fie înghițită de vre-o passere. Ai passeri în curte?

— Să incă multe, respunse Voda.

— Să mergemă acolo.

* * *

Voda porunci găinăresei să adducă spre a trece pe dinaintea loru tōte găinele, claponi, rațele, găsele și alte păsări de casă. Moșulă la fie-care rându de paseră se uita țintă la fie-care și părea a se găndi; apoi printr'unu semnă poruncia să le dea de o parte.

Veni și rândulă curcelor. Pe acestea dicea mo-

șulă că are să le cerceteze cu mai mare băgare de sămă, ca unele ce din firea loru au tragere de animă cătră lucrurile sclipicioase, pe cari le înghită cu lă-comiă.

Cercetară pe fie-care în parte. În cele după urmă puse mâna pe curcanulă, alle cui semne i le făcuse cunoscută hoții.

— Aceasta să se taie, — disse Moș-Lăcăstă.

Porunca lui se împlini înădata, și în gușă curcanulă se găsi pătră nestimată spre mirarea lui Vodă, carele nu putea pricepe cumă să stea atătea dile în gușă lui.

Cu tōte palavrele moșulu, Vodă rămase la în-douala și cugetă să-lău pună și la alte cercări.

* * *

— Moșule, — disse Vodă a două-di față cu mai mulți boeri adunați la Curtea lui, — amă primită unu ploconă. Ghici ce este în saculă acela?

Înmărmurită de tēmă moșulă, nesciindă ce să răspundă, disse din intēmplare:

— Aiti! A intrată vulpea în sacă!

— Battă-te sănătatea, moșule, — disse Vodă rădendă, cumă ai ghicită!

Venătorii Curții prinse o vulpe viuă nevămată și o adusse lui Vodă ploconă într'unu sacă.

După amiazi preambulându-se Vodă prin grădină cu moșulă după dēnsulă, era cu voiă bună că și găsise pătră nestimată. De o dată se răpede și prinde unu găndacă din erbă.

— Ghici ce este aici, moșule?, — disse Vodă, arătându-i pumnulă în care ținea găndaculă.

Moșulă o băgase pe măneca de frică: lui iu era tēmă să nu-i descopere violențele.

— Ei, Lăcăstă, Lăcăstă! ai amblatulă cătă așă amblatulă, deră aici și s'a infundată!

Vodă arunca lăcăsta din mănu, căci o lăcăsta prinse. Se miră oře-cumă de dibăcia lui de a ghici; apoi a două-di, încărcată de daruri domnesci, illă trămisse de unde illă adduse.

* * *

Moșulă era veselă că a scăpată cu față curată, deră cătă cumă să facă să se lasse de ghicită. Desfăcu tovărașia ce avea cu ómeni și începu să lucre pămentul ce și cumpărăse. Se găndea și rezăndea cumă să facă să se uite numele lui de ghicitor. În zadară spunea verdi și uscate cellorū ce veniau să li ghicescă, căci aceştia stăruiau și nu-i dedea pace. Décă vădu și vădu, pregăti lucrurile așă cumă să scape de-o meseria, care putea să-lău ducă la peirea capulu.

Într'una din dile plecă la câmpu cu femeia, copii și argați. Ellă ingrigise alua cu dēnsulă, fără să scie altu cine-va, totu ce avea mai bună, și ochiorii de vulpe ce adunase într'o pungă. N'apucă să desluze, și vădu venindă la dēnsulă duoi săteni strigândă:

— Sări mai iute, Moș-Lăcăstă, căți arde casa!

— Dați fuga, ómeni buni, — disse ellă, — de mi scăpați cartea de ghicită.

Se duse și moșulă, deră a-lene. Când agăunse, casa era copleșită de văpăia, eră sătenii cu totă hănicia ce puse, nu putură să-i scape cartea de ghicită. Moș-Lăcăstă nu se văia de alta, decătu de carte. Fără carte, ellă nu mai ghici nimeniu, deră putu apoi să trăiască în largulă lui.

Communicată de P. ISPIRESCU.

INTRODUCERE LA SCRERILE

LUI

CONSTANTINU NEGRUZZI

(Vedă nr. 103).

Astă-feliu era obiceulă! să-lău respectămă ca unul ce a contribuită la fericirea părinților noștri și a păstrată, în lipsă de tipar, producările poetice a generației trecute. Acele produceri au patru caractere distințe și se împartă în: 1. *Cantece de lume* (poesi amorose); 2. *Epistole*; 3. *Satire*; 4. *Meditații filosofice*; înse mai puțem adăogi căte-va încercări de soiul epicu și căte-va traduceră în versuri din autorii străini, precumă:

Plângerea Moldovei séu *gălina tragică*, poemă compusă de Beldimanu assupra revoluției grecesci dela 1821.

Orestă, tragedie de Voltaire, tradusă de Beldimanu.

Henriada lui Voltaire, poemă tradusă de Pogoră.

O parte din poemul lui Pope, tradusă de Conaki.

Epistolele Eloisei cătră Abelardu, traduse din Baur Lormian de Conaki . . . etc. etc.

Tōte aceste scrieri au meritul loru în privirea versificări și a limbei, adessu mlădiată cu multă talentă, deră nu au putută esserita vre-o influență salutară assupră gustulu pentru litteratură în epoca de care vorbim, fiindu nerăspandite în publică. Elle probă, că printre părinții noștri existau spirite cultivate distinse, ce simțiau nevoie de a și lua sborulă în sfera ideilor înalte, înse nu erau seduse de prestigiul gloriei, căci lipsiau multă-lócele publicitatei. Poetii scrieau pentru multămirea loru, precumă dilettanții faci musică în singuritate, și nu se ingrijau de sortă manuscriptelor. Consecuența inevitabilă a unei asemeni nepăsări a fostă perderea multoră din autografe, cari după mórtea autorilor au servită a copieri găvănosele cu dulcețuri. Camara se imbo-găția cu paguba litteraturei.

In adeveru, demnulă de laudă Asachi se încercase a funda o tipografie și unu giurnal: Albină Românescă; înse acea tipografie zacea în nelucrare din cauza lipsei de materie, și bătă Albină era condamnată a culge măre numă din florile grădinei domnesci. Îi era oprită a descepta opinia publică, care pe la 1840 se prezinta în ochii gu-

vernului sub forma unui monstru amenințător, dărū și era permis și chiar impus a relata numai ceremoniile dela Curte și dela Consulatul Russesc.

Asachi publică din când în când căte o cărticică de învățătură elementară pentru școli și căte un calendar la începutul fiecărui an, dărū și în acelle publicațiile innocente ellă se găsia constrinsă de asprimea unei censure neintelligentă. Fără censură tinea locul săpătorului Damocles d'assupra capului fiecărui autor.

Desvoltarea ideilor și purificarea gustului literar se resimțea dărū fără amără de sistemul apăsatelor allă guvernului, și avântul scriitorilor și frângerea aripii lovindu-se de indifferență publică ca de o stâncă. Bătrâni nu citiau decât *viuetele sfintilor*, eră tinerii nu citiau nemicu, desprețindu cărțile românesc, și printre acei tineri numai unu Alessandru Hrisoverghi și unu Costache Negruzzii :

rari nantes in gurgite vasto,

se bătea cu mâna pe frunte, dicându cu desprezire ca Chénier în ora morții lui : *Et pourtant je sens que j'ai quelque chose là !*

V.

Tabloul de mai sus va părea poate depinsu cu culari camă mohorite. Societatea este prezentată sub o lumină puțină favorabilă ; timpul este arătat cu unu nămol de defecte și de ridicule. E dreptu prin urmare să essaminăm și părțile avantajoase ale tabloului, pentru ca să ni facem o idee exactă de epoca părinților nostri, epoca interesantă de care ne ținem noī însine prin legătura intime. (1)

Amă pretinsu că până la 1840 și chiar mai încocă cu câțiva ani, ideile și principurile mo-

derne, înrădăcinatice astă-dă la noi, nu petrunseră încă în țără, că societatea purta sigillul oriental, că spiritul și anima se luptau și amortiaș sub sufflaarea otrăvitore a fanariotismului, că prenumă guvernul nu avea altă ambicio, decât a cea de a fi bine văzută la Petersburg, asemenea boerimea nu avea altă preocupare decât a fi bine văzută și protejată de guvern.

Amă spusu că generația *stătută* era înțeltenită în vechile datini și privilegiuri, fără nici o dorință de a ești vr'o-dată din cercul lor; vomă adăugă, că tinerimea, ce reprezinta viitorul țărei, nu avea nici o însemnatate, nici o aspirație, nici o inițiativă, și negreșită ea ară fi remasă perdută în haugașul trecutului, de căi unu din părinții nostri nu ară fi avută ideea de a să trămitte copiilor la universitățile din Francia și din Germania.

Acăstă ideă providențială, acestu actu revoluționar, putem să dice, a deschis portile României la toate reformele civilisatorice, ce au năvălită la noi și s'a impămetenită cu o răpeglune fără esență plu în oră-care altă parte a lumii. Să fimu drepti și să ne închinăm cu respect și recunoșință dinaintea memoriei părinților. El prin traful lor părea să face parte din secolul XVI, dărū au avut meritul sublim de a introduce în patria lor unu secol nou, unu secol de progres și de regenerare, secolul XIX, addus din străinătate prin copiilor lor. Glorie și onor părinților nostri ! El au pregătită viitorul, unu viitor plin de frumos promis, cari s'a realizat în parte și de cari se bucură generația de astă-dă.

Acei oameni venerabili au undită în anima lor cea mai sublimă aspirație, căci ei păstrați cu sănătatea în fundul animei calitățile moștenite dela străbunii și neattinse de gangrena Fanariotismului. Pentru acei boieri demni, țerra, numita moșia, era celu mai scumpă odor, cea mai sacră avere strămoșescă. Demnitatea lor personală își tinea pe picioare și amenințători în fața puternicilor intrigați dela Fanari, simțul lor de naționalitate îi facea a plângă privindu ingăsirea patriei lor căduță din culmea gloriei la rangul de unu simplu pașalicu. Respectul lor pentru persoana Imperatului Russiei era isvorită din recunoșință, căci Russia pusea capetul domnirii Fanariotilor, ea reînviase tractaturile vechi a țărei cu Turcia și dotase România cu o constituție multă mai liberală decât șartele imperiale vecine. El au fost singurele colone remasă a templului naționalității noastre ; pe fruntea lor venerabilă aurora viitorului reflectă rațele sălăi, inse amară de naturele allese, de intelligentele nerăbdătoare, cari trăiau în aşteptarea acelui viitor depărtat !

C. Necruzzii a fostu una din acelle nature.

(1) Unu bătrânu înțeleptu, cu care vorbiam căte o dată de starea de înăpere allă timpului trecutu în comparația cu progressul timpului presentu (progressu celu numia *pripită*), îmă dicea prin o zimbire malitiosă : „Nu dică ba, pe vremea mea erau multe reale ; omenii se găsiau camă *turcomerită*, procopiu și neîmpău ulițile ca în diua de astăzi, nu se striga în gura mare : libertă, egalitate, *ke talipa*, precum strigă Irodiu la serbătorile Crăciunului ; dărū cumu se face că pe atunci, cu slabele mișă-löce de cari dispunea țerra, cu unu budgetu de *noue milioane de lei vechi* numai, tōte lefile și pensiile erau plătite regulat, tōte cheltuielile statului se găsiau accoperite la sfîrșitul anului, scolele și spitalele se țineau în bună stare, în Iași se înfăntău o academie și o școală de messeriai, prin orașele din provincii se deschidea stabilimente de învățătură publică, stradele se *paveliau*, se luminau cu fănare ; pompierii se organisau pretutindinea în cea mai bună orându-elă, poduri de pără se clădău peste râuri, de pildă celu de pe Bahluu și celu dela Docolina, șoselele forte bune se croiau de alungul țărei cu mesuri economico ; etc. Si cu tōte aceste, deși noī eram rugini, deși Sameșul Vistierie ținea întrăga contabilitate a statului pe o simplă cölă de chârtă, nici unu deficitu nu se ivia la sfîrșitul anului, ba anca remănea unu *prissosu* pe care boierii deputați illă prefăcea în *prinosu* pentru Vodă ? Astăzi lumea s'a civilisat multă, e adevărat, veniturile țărei s'a mărită peste măsură, și însă nici nu-i plătită la vreme și deficitul budgetului a agiușu și spămătător... Pentru ce ? Scăi pentru ce ? Pentru că lumea nouă e amețită de teorii, când lumea veche avea simțul practicu, ce se dobândescă la școala experienței, eră nu la acelle din străinătate.”

punându-lu în relația cu vîstitul poetu Pușkin, gustul său pentru litteratura modernă se afirmă încă mai multă, și ca prin unu effectu magicu ellă se trezi d'o-dată cu o avere bogată de idei noue, de poesi armoniose și de stil curatul românesc. Avea sermanul o comoră și nu se putea bucura de a o împărți cu nime, căci impregnatul său nime nu era în stare să o prețuiescă la adevărată ei valoare.

Effectu curiosu allă legii de contrasturi ! effectu naturalu allă sistemului de opresia ! Pe când stiul general arlechinat cu grecismuri, slavonismuri, francismuri, miroșia a biurocratiei, modelându-se pe frasa stereotipă de : *asa precum și în urmarea celor mai susu pomenite* ; pe când poesia lăngedea în versuri tragăne de 16 picioare și schiopăta sub forma de ode linguisă cătră ministru, Domn și împărat ; C. Negruzzii traducea cu o măestrie artistică *Balladele lui V. Hugo* și minunata poesia a lui Pușkin : *Salul negru*. Limba lui era correctă, versificarea armoniosă, și traducerea demnă de originalu.

Pe când clerul ținea într-o mână discul drăgălașu și în cea-lătă fulgerele afurisenie, C. Negruzzii îndrăsnia a serie pe *Toderică giucătorul de cărți* (1) și să traducă în colaborare cu A. Donici *Satirele Printului Antioh Cantemiru*, în cari se găsescu passagiuri ca următorul :

De vrei să fi Episcopu, c'o mantă vărgată Infășurăți trufia, îți pune lanțu de auru ; Sub mitră strălucită ascundeți capul teu Si sub o barbă lungă stomacul îmbușbatu ; Diaconul să mărgă cu cârgeia înainte ; Te'ntinde 'ntr'o caretă și totu blagoslovesce În drépta și în stânga, când ești plinu de veninu etc.

Pe când tradițiiile istorice căduseră în uitare și faptele glorioase ale strămoșilor nostri se perdea în întunericul ignoranței, C. Negruzzii avu nobila dorință de a deștepta simțul naționalu prin poemul istoricu : *Aprodilu Purice*. Acesteu micu poemu coprindă tablouri de o rară frumuseță și se deosebesce atât prin armonia versurilor cătă și prin o energie de stil necunoscută încă până la densus. Inceputul e pastoralu și incantătoru :

Ciocărlia cea voioasă prin văzduhul se legăna
Și'nturnarea primăverei cu dulci ciripi serba,
Plugarul cu hărciă s'apucase de arat, etc.

(Va urma)

V. ALESSANDRI.

(Din *Converbirile Litterare*.)

(1) *Dacia litterară*, în care a apărută această novela, a fost suspendată după reclamarea clerului, și C. Negruzzii a fost esiliat.

BULLETINU.

S'a deschis în Palatul Universității expoziția unei operelor artiștilor români în viuă. Nicu unu tabellu de Grigorescu, unicul nostru pictor de geniu ! De ce ? O vomă ghici în numărul viitoru.

COLUMNA LUI TRAIANU

REVISTA SCIINTIFICĂ, LITTERARIĂ și INDUSTRIALĂ.

Esse o dată pe septembără, Duminică, în formată 4 mare, coprindând o îndouită materie de cătă ori-care altă revistă română și numai scrieri originale, fără nici o traducere: istorică, științe economice, dreptă, medicină, științe naturale, poesiă, bibliografie, litteratură poporană, etc.

PREȚULU ABONAMENTULUI ESTE NUMAI :

Pentru capitală : 20 leă nouă. — Pentru districte: 30 leă nouă. — Pentru străinătate : 40 leă nouă și 20 florini.

Acei domni, cari vor bine-voi a ni face 5 abonați, vor primi pe d'assupra unu abonamentu gratis.

Abonamentul este numai pe anu, începând totu-d'a-una dela 1 genariu.

La redacțiunea revistei se poate găsi o colecție completă pe anni 1870—71, anume 110 cölle, cu prețul numai de 40 leă nouă.

Redacțiunea și administrațiunea se află în București, Suburbii Batiștea, Strada Dionisiu, Nr. 9.

Abonamentele în capitală se potu face de assemenea în *Passagiul la Imprimeria Curții*, de unde se voru libera totu-d'o-data cuitanțe de primirea banilor.

ANNUNȚURILE : 25 BANI RONDULU DE 30 LITTERE

CĂILE FERRATE ROMÂNE

Mersulu trenurilor pe timpulu lucrărilor de reconstrucție pe intréga linie.

VALABILU DELA 8 (20) APRILE 1872.

LINIA BUCURESCI-BRAILA

LINIA BRAILA-BUCURESCI

MERSULU QUOTIDIANU

STASIUNI	Trenu nr. 1.		STASIUNI	Trenu nr. 2.		STASIUNI	Trenu nr. 3.		STASIUNI	Trenu nr. 4.				
	de persone cu luare de mesagerii			de persone cu luare de mesagerii			de mărfuri cu transportu de persone			de mărfuri cu transportu de persone				
	SOSIRE	PLECARE		Ora. Mn.	Ora. Min.		SOSIRE	PLECARE		Ora. Mn.	Ora. Min.			
București	dumin.	11 20	Brăila			Bărbosi	dumin.	6 —	Tecuci	séra	5 —			
Chitila	10 11 42	11 44	Muftiu	22	5 48	5 51	Sebești	13 6 33	6 38	Ivești	18 5 45	5 55		
Buftea	18 12 01	12 06	Ianca	39	9 29	6 37	Prevalu	30 7 20	7 26	Prevalu	41 6 52	6 58		
Perișu	30 12 34	12 39	Făurei	60	7 19	7 24	Ivești	53 8 23	8 33	Serbești	58 7 40	7 45		
Crivina	40 1 00	1 10	Cilibia	80	8 09	8 14	Tecuci	71 9 18	dimin.	Brăboș	71 8 18	séră		
Ploesci Restaur.	60 1 53	2 05	Buzeu. Restaur.	99	8 58	9 20								
Vallea Călugăr.	69 2 29	2 31	Monteoru	110	—	—								
Albesci	77 2 45	2 50	Ulmeni	115	9 54	9 58								
Mizilu	93 3 26	3 35	Mizilu	135	10 40	10 50								
Ulmeni	113 4 18	4 22	Albesci	152	11 26	11 31								
Monteoru	118 —	—	Vallea Călugăr.	160	11 45	11 47								
Buzeu. Restaur.	129 4 56	5 18	Ploesci. Restaur.	169	12 11	12 33								
Cilibia	148 6 2	6 07	Crivina	188	1 06	1 16								
Făurei	169 6 52	7 57	Perișu	198	1 37	1 52								
Janca	189 7 39	7 47	Buftea	211	2 10	2 15								
Muftiu	207 8 25	8 28	Chitila	219	2 32	2 36								
Brăila	228 9 1 6	séra	București	228	3 00 d. amédă									

DIN SCRERILE D-LUI B. P. HASDEU

se mai află de vîndare la administrațiunea revistei

COLUMNA LUI TRAIANU:

Istoria toleranței religioase în România: protestanți, catolici, mahometani, lipoveni și evrei. Edițiunea II. Prețul 2 leă nuoi.

Răzvanu-vodă; dramă istorică în 5 acte în versuri. Edițiunea III. Prețul 3 leă nuoi.

Trei Evrei: Shylock, Gobseck și Moise; studiu litterariu. Prețul 1 leă nuoi.

Talmudul, ca profesiunea de credință a poporului israelit; studiu filosofic.

Prețul 1 leă nuoi.

Industria națională față cu principiul concurenței; studiu politico-economicu.

Prețul 1 leă nuoi.

Cine le țea d'o-dată, prețul totalu este: 6 leă nuoi, eră pentru Transilvania 3 florini.

Numai vr'o căte-va aă mai remasă din edițiunea I :

ION-VODA CELU CUMPLITU,

cu unu portretu și 10 gravure, aprópe 300 pagine. Prețul : 7 leă nuoi, eră pentru Transilvania 3 1/2 florini.

Seafila de vendiare la Typ. Curtii, Passagiul Roman:

PRAVILA LUI MATHEIU VV.

tipărită după edițiunea din annul 7160 allu Iu Christ 1651

INFAMIELE IMPERIULUI LUI NAPOLEON III

Traducție dupe GRISCELLI.

Prețul 1 fr

A esită de sub pressă :

DIALOGU GERMANO-ROMANU

Coprindând o mare colecție de toate dicerile celor mai necesare precum și conversațiuni; pentru institute și studie proprie.

PREȚULU 1 LEU n.